

**ZÁKLADNÁ ŠKOLA MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNKA
MOST PRI BRATISLAVE**

Smernica k prevencii a riešeniu šikanovania

2023

Čl. 1

Úvodné ustanovenia

Táto smernica upravuje základné znaky, formy a prejavy šikanovania detí a žiakov (ďalej len „žiak“), možnosti preventívneho pôsobenia a metódy riešenia šikanovania žiakov v nadväznosti na zodpovednosť školy a školského zariadenia podľa § 144 ods. 1 písm. o) a § 153 ods. 1 zákona 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov a na práva žiaka podľa § 144 ods. 1 písm. i) a k) školského zákona a v súlade so Smernicou č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach.

Čl. 2

Charakteristika šikanovania

1. **Šikanovaním** rozumieme správanie žiaka, ktorého úmyslom je ublíženie, ohrozenie alebo zastráňovanie iného žiaka alebo **úmyselný** spravidla **opakovaný** útok voči žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z rôznych dôvodov nevedia alebo nemôžu účinne brániť.
2. **Podstatou šikanovania** je najmä úmysel ublížiť druhému fyzicky alebo psychicky, agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov, prevaha agresora alebo skupiny agresorov nad obeťou.
3. **Šikanovanie sa môže prejaviť:**
 - a) *v priamej forme* - fyzické útoky, urážky, urážlivé prezývky, nadávky, posmech, zosmiešňovanie, príkazy agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť, odcudzenie vecí, vyhrážanie a zastráňovanie, vydieranie, zneužitie osobných údajov, fotografií, šírenie nepravdivých informácií alebo kyberšikanovanie,
 - b) *v nepriamej forme* - prehliadanie, ignorovanie, zámerné vyčleňovanie z kolektívu alebo nedobrovoľné vystavovanie agresívnym situáciám.
4. **Kyberšikanovanie** je priama forma šikanovania, pri ktorej ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií (mobilného telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí) na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastráňovanie, pričom sa často vyskytuje v spojení s inými formami šikanovania.
5. **Kyberšikanovanie má najčastejšie tieto znaky:**
 - a) sociálna prevaha alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha,
 - b) agresor vystupuje často anonymne,
 - c) útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť,
 - d) agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť na útok s ohľadom na anonymitu a odstup, ktoré informačno-komunikačné technológie umožňujú,
 - e) útoky sa šíria prostredníctvom internetu podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi,
 - f) útoky sú prístupné veľkému množstvu osôb,

- g) agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,
- h) útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase,
- i) obeť nemusí o napadnutí dlhšiu dobu vedieť,
- j) obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora,
- k) zverejnené informácie, fotografie a audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu.

6. Šikanovanie môže napĺňať skutkovú podstatu trestného činu alebo priestupku.

7. Žiak, ktorý je agresorom, môže byť trestne stíhaný najmä za trestný čin:

- a) ublíženia na zdraví (§ 155 Trestného zákona),
- b) obmedzovania osobnej slobody (§ 183 Trestného zákona),
- c) lúpeže (§ 188 Trestného zákona),
- d) vydierania (§ 189 Trestného zákona),
- e) hrubého nátlaku (§ 190 Trestného zákona),
- f) nátlaku (§ 192 Trestného zákona),
- g) porušovania domovej slobody (§ 194 Trestného zákona),
- h) sexuálneho násillia (§ 200 Trestného zákona),
- i) sexuálneho zneužívania (§ 201 až 201b Trestného zákona),
- j) krádeže (§ 212 Trestného zákona),
- k) neoprávneného užívania cudzej veci (§ 215 Trestného zákona),
- l) poškodzovania cudzej veci (§ 245 Trestného zákona),
- m) nebezpečného vyhrážania sa (§ 260 Trestného zákona),
- n) nebezpečného prenasledovania (§ 360a Trestného zákona),
- o) výroby detskej pornografie (§ 368 Trestného zákona),
- p) rozširovania detskej pornografie (§ 369 Trestného zákona),
- q) prechovávanlia detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení (§ 370 Trestného zákona),
- r) ohovárania (§ 373 Trestného zákona).

8. Šikanovanie môže napĺňať skutkovú podstatu priestupku proti občianskemu spolunažívaniu (§ 49 zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov) alebo priestupku proti majetku (§ 50 zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov).

9. Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku (§ 22 Trestného zákona) nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak

spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka a žiak zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne.

10. Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec, ktorému je známy prípad šikanovania a neprijme žiadne opatrenie, môže byť stíhaný najmä za trestný čin:

- a) neprekazenia trestného činu (§ 341 Trestného zákona),
- b) neoznámenia trestného činu (§ 340 Trestného zákona),
- c) ublíženia na zdraví (§ 158 Trestného zákona).

Čl. 3

Prevenia šikanovania

1. Základným preventívnym opatrením Základnej školy Milana Rastislava Štefánika, Športová 470, Most pri Bratislave je princíp:

„Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách!“

2. Zapojenie vybraných tried do programu Zippyho kamaráti, Druhý krok.

3. Prevenia šikanovania sa zabezpečuje najmä formou :

a) súčasti výchovno-vzdelávacieho procesu vrátane pozitívneho vplyvu osobnosti pedagogického zamestnanca v rámci vyučovania, obsahového zamerania a didaktiky predmetov a prierezových tém:

- osobný a sociálny rozvoj,
- mediálna výchova,
- multikultúrna výchova,
- ochrana života a zdravia,
- výchova a vzdelávanie k ľudským právam,
- výchova k občianstvu,
- boj proti extrémizmu,
- výchova k manželstvu a rodičovstvu

b) súťaží, hier, prednášok, diskusií, preventívnych programov pre 1. a 2. stupeň organizovaných školou alebo inými relevantnými subjektmi.

4. Riaditeľ školy, výchovná poradkyňa, koordinátorka školského podporného tímu, školská psychologička a triedny učiteľ/ka priebežne informujú zákonných zástupcov, opatrovníka, osoby, ktorým súd zveril dieťa do osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti alebo do starostlivosti budúcich osvojiteľov alebo zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu o preventívnych činnostiach školy. Pri realizácii preventívnych činností školy riaditeľ školy, výchovná poradkyňa, koordinátorka školského podporného tímu, školská psychologička a triedny učiteľ/ka venujú zvýšenú pozornosť efektívnosti týchto činností.

5. Riaditeľ školy, výchovná poradkyňa, koordinátorka školského podporného tímu, školská psychologička a triedny učiteľ/ka vopred preveria navrhované preventívne

činnosti školy s cieľom predísť nežiaducemu vplyvu neodborných činností, ako aj škodlivému vplyvu kultov, siekt či extrémistických organizácií na žiakov.

6. Riaditeľ školy oboznamuje s podstatou, formami a nebezpečnými dôsledkami šikanovania všetkých žiakov a ich zákonných zástupcov, zamestnancov školy, osoby, ktoré sa starajú o dieťa a zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu.
7. Riaditeľ školy zodpovedá za systémové aktivity školy v oblasti prevencie šikanovania. Pri príprave a realizácii celoškolskej stratégie:
 - a) vytvára pozitívne prostredie v škole,
 - b) podporuje prosociálne správanie a vzťahy žiakov,
 - c) v školskom poriadku určuje pravidlá správania sa a používania informačno-komunikačných technológií (mobilných telefónov, počítačov a iných komunikačných technológií v priestoroch školy),
 - d) zabezpečuje dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení a v čase mimo vyučovania, najmä v priestoroch kde k šikanovaniu už došlo, alebo by k nemu mohlo dochádzať,
 - e) zabezpečuje zverejnenie kontaktných údajov inštitúcií, ktoré sa prevenciou a riešením šikanovania zaoberajú,
 - f) určuje v pracovnom poriadku školy povinnosť oznamovať podozrenie zo šikanovania,
 - g) zabezpečuje vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania, vrátane kyberšikanovania, a to prostredníctvom zvyšovania digitálnej gramotnosti učiteľov,
 - h) spolupracuje s odbornými zamestnancami CPaP, Lichnerova 22, Senec a ďalšími odbornými pracoviskami poradenských služieb a preventívnych služieb v regióne,
 - i) zapája do prevencie šikanovania školský parlament, radu školy a zriaďovateľa.
8. Úlohou vedenia školy, všetkých pedagogických, odborných, nepedagogických zamestnancov ZŠ M. R. Štefánika v Moste pri Bratislave je vytvoriť pozitívnu klímu v škole, aby sa predchádzalo prejavom antisociálneho správania žiakov i skupín žiakov.
9. Táto smernica je v súlade s pravidlami správania a konania žiakov vrátane sankcií za ich porušenie zapracovanými vo vnútornom poriadku školy.
10. Koordinátorka školského podporného zapracuje ustanovenia tejto smernice do svojho plánu práce.
11. S touto smernicou riaditeľ školy oboznámi všetkých pedagogických a odborných zamestnancov školy na pracovnej porade.

Čl. 4

Metódy riešenia šikanovania

1. Riaditeľ školy alebo ním poverená osoba zostavuje tím zamestnancov školy, ktorý navrhuje a zabezpečuje odborný postup pri riešení šikanovania.
2. Pri zisťovaní a preverovaní šikanovania riaditeľ školy alebo ním poverená osoba zabezpečí:
 - a) zaistenie pomoci a ochrany obetiam,
 - b) dozor v triede, kde sa preveruje šikanovanie,
 - c) preverovanie šikanovania v čase, keď agresor nie je ešte dohodnutý na spoločnej výpovedi s obeťou, svedkami alebo inými osobami, ktoré na šikanovanie upozornili,
 - d) rozhovor so žiakmi, ktorí na šikanovanie upozornili, rozhovor s obeťou a agresormi,
 - e) nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami – **nikdy nekonfrontujeme obeť a agresora**,
 - f) uchovávanie dôkazov pri podozrení na kyberšikanovanie v spolupráci s koordinátorom IKT alebo externým expertom,
 - g) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov, zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu a zariadenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
 - h) kontaktovanie miestneho príslušného centra poradenstva a prevencie,
 - i) využitie anonymnej dotazníkovej metódy,
 - j) vedenie písomných záznamov o riešení jednotlivých prípadov šikanovania,
 - k) zabezpečí pri rozhovoroch prítomnosť najmenej 2 pedagogických zamestnancov,
 - l) ohlasuje príslušným útvarom Policajného zboru podozrenie na spáchanie priestupku alebo trestného činu.

Čl. 5

Opatrenia na riešenie situácie

V prípade, že sa vyskytne prípad šikanovania, budeme používať tieto opatrenia:

1. Opatrenia pre obeť a ich zákonných zástupcov, osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa a zariadenie, v ktorom je obeť umiestnená na základe rozhodnutia súdu:
 - a) odporučiť zákonným zástupcom žiakov vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť (hlavne centrum poradenstva a prevencie, výchovnú poradkyňu, školskú psychologičku),
 - b) zorganizovať skupinový intervenčný program v spolupráci s centrom poradenstva a prevencie, školskou príp. externou psychologičkou ,
 - c) informovanie a poradenstvo pre osoby uvedené v článku 3 ods 4.
2. Opatrenia pre agresora a jeho zákonných zástupcov, osoby, ktoré sa starajú o dieťa, zariadenie, v ktorom je agresor umiestnený na základe rozhodnutia súdu:

- a) odporučiť zákonným zástupcom agresora vyhľadať odbornú starostlivosť (hlavne centrum poradenstva a prevencie, výchovnú poradkyňu, školskú psychologičku),
- b) výchovné opatrenia podľa § 58 ods. 2 a 3 školského zákona,
- c) preložiť žiaka do inej triedy.

Čl. 6

Spolupráca školy s orgánmi činnými v trestnom konaní a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

1. Riaditeľ školy je povinný oznámiť orgánom činným v trestnom konaní podozrenie, že žiak sa dopustil šikanovania alebo spáchania trestného činu uvedeného v čl.2 ods.7 alebo opakovane páchal priestupky uvedené v čl.2 ods. 8 v súvislosti so šikanovaním.
2. Riaditeľ školy je povinný orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately oznámiť
 - a) podozrenie podľa odseku 1,
 - b) skutočnosti, ktoré ohrozujú obeť, agresora alebo svedkov,
 - c) opatrenia, ktoré prijal podľa článku 4 alebo 5.

Čl. 7

Spolupráca školy so zákonnými zástupcami žiakov, osobami, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadením, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu

1. Pri podozrení na šikanovanie žiaka spolupracujú: riaditeľ školy, koordinátorka školského podporného tímu, školská psychologička, výchovná poradkyňa, ďalší pedagogickí a odborní zamestnanci s rodinou obeť a s rodinou agresora.
2. Pri rozhovore so zákonnými zástupcami žiaka sú pedagogickí a odborní zamestnanci povinní dbať na taktný prístup a najmä zachovanie dôvernosti informácií.
3. Spoluprácu pri danej problematike so špecializovanými inštitúciami za školu zabezpečuje výchovná poradkyňa, koordinátorka školského podporného tímu, školská psychologička.
4. Riaditeľ školy môže odporučiť zákonným zástupcom agresora a osobám, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadeniu, v ktorom je umiestnený na základe rozhodnutia súdu, umiestniť agresora na dobrovoľný diagnostický pobyt do diagnostického centra alebo do liečebno-výchovného sanatória.
5. **O úkonoch podľa tohto článku osoba poverená riaditeľom školy vyhotovuje zápis, z ktorého po jednom poskytne každému zo zúčastnených osôb.**

Čl. 8

Zodpovednosť školy

1. Škola zodpovedá za žiakov v čase školského vyučovania a školských akcií v súlade so zákonom č. 245/2008 Zb. – školský zákon, Dohovorom o právach dieťaťa a podľa pracovného poriadku školy.
2. Za povinnosť uvedenú v predchádzajúcom bode sú zodpovední všetci pedagogickí zamestnanci školy, konkrétne:
 - a) tí, ktorí realizujú vyučovací proces,
 - b) tí, ktorí vykonávajú počas prestávok pedagogický dozor na chodbách, školskom dvore,
 - c) tí, ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas školských akcií rôzneho druhu (výlety, účelové cvičenia, didaktické hry, exkurzie, kultúrne podujatia, medzinárodné projektové stretnutia, športové podujatia atď.)
 - d) tí, ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas záujmových krúžkov.
3. Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania, resp. v dobe vykonávania tzv. prechodného dohľadu spôsobí žiak, pokiaľ ten (to zn. učiteľ alebo lektor), kto je povinný vykonávať dohľad nepreukáže, že náležitý dohľad nezanedbal (§ 422 Občianskeho zákonníka).
4. V prípade, že náležitý dohľad nebol zanedbaný a dotyčný vykonávajúci dohľad preukáže spôsobenie škody žiakovi, za škodu zodpovedá žiak (v prípade plnoletosti žiaka), resp. rodič alebo zákonný zástupca žiaka (v prípade neplnoletosti žiaka).
5. Šikanovanie, resp. jeho náznaky, nesmie byť zamestnancami školy v žiadnej miere akceptované. Pedagogický zamestnanec musí šikanovanie medzi žiakmi bez meškania riešiť, oznámiť túto skutočnosť triednemu učiteľovi agresora a obeť, riaditeľovi školy a každej jeho obeť poskytnúť okamžitú pomoc.

Čl. 9

Postup v prípade zistenia šikanovania

V prípade, že sa v priestoroch budovy školy, školskom dvore počas školského vyučovania, resp. na školských akciách zistí prípad šikanovania, je každý pedagogický a odborný zamestnanec povinný postupovať takto:

1. ten zamestnanec, ktorý tento prípad zistí, informuje o tejto skutočnosti riaditeľa školy a triedneho učiteľa agresora a obeť (predtým si zistí meno a priezvisko týchto žiakov a triedu, ktorú navštevujú),
2. riaditeľ školy alebo ním poverená osoba zostaví tím zamestnancov školy, ktorý navrhuje a zabezpečuje odborný postup riešenia,
3. poverený tím zamestnancov spolu s triednym učiteľom si na vyšetrenie prizvú daných žiakov, zamestnanca školy, ktorý skutočnosť oznámil (pri zachovaní dôvernosti).
4. Pri vyšetrowaní uplatňujeme nasledujúce zásady:

- **chránime zdroj informácií** (volíme takú stratégiu, aby sme zabránili prezradeniu toho, kto informoval o šikanovaní, vyšetrenie obetí a svedkov vedieme tak, aby si ostatní nemohli vyhodnotiť, čo kto povedal),
 - **vyšetrovanie nikdy nezačíname vypočutím agresorov** – nič by sme sa nedozvedeli, umožnili by sme im zničenie dôkazov, ovplyvnenie svedkov, ohrozili by sme bezpečnosť obetí,
 - prezrádzame v rozhovoroch so zúčastnenými čo najmenej o tom, čo nám je už o udalosti známe,
 - vypočujeme obeť, svedkov, agresora (na záver) – každého zvlášť, výpovede porovnávame,
 - vyhotovujeme zápisy z pohovorov,
 - **akákoľvek konfrontácia agresora s obeťou (alebo informátorom) je neprípustná.**
5. Pri vyšetrovaní postupujeme nasledovne:
- 1. krok: rozhovor s informátormi,
 - 2. krok: rozhovor s obeťou,
 - 3. krok: rozhovor so svedkami (individuálne vypočujeme žiakov, ktorí boli prítomní, ktorí vedeli o šikane),
 - 4. krok: individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami (Nikdy nekonfrontujeme agresorov a obeť a nikdy spoločne nevyšetrujeme svedkov a agresorov).
 - 5. krok: zaistenie ochrany obetiam,
 - 6. krok: rozhovor s agresorom alebo agresormi – každým zvlášť,
 - 7. krok: vyhodnotenie zistených informácií.
6. **O danom vyšetrovaní píše odborný tím zamestnancov spolu s triednym učiteľom zápis**, pričom s týmto zápisom oboznámi riaditeľa školy a odovzdajú ho školskej psychologičke, ktorá dané dokumenty zakladá.
7. V zápise popíšu skutočnosť, vyjadrenia agresora a obeť a spolu navrhnu opatrenia na riešenie.
8. Triedni učitelia agresora a obeť v spolupráci s odborným tímom pozvú na pohovor zákonných zástupcov týchto žiakov. Aj o tomto stretnutí píše zápis.
9. Po písomnom uzavretí celého prípadu, zvážení návrhov na opatrenia, vyjadrení zákonných zástupcov týchto žiakov riaditeľ školy rozhodne o ďalšom postupe v súlade s vnútorným poriadkom školy, pracovným poriadkom školy, resp. zákonom č. 300/2005 Z. z. a č. 372/1990 Zb.

Nakoľko šikanovanie je závažným negatívnym spoločenským javom, celý prípad vyšetrenia šikanovania sa bude realizovať pri zachovaní dôvernosti až do vyriešenia daného prípadu. Týmto postupom nie je dotknutá informačná povinnosť školy.

V prípade, že tento negatívny jav zistí žiak/čka školy, je povinný/á okamžite o tejto skutočnosti informovať svojho triedneho učiteľa, prípadne inú dospelú osobu, ktorej v škole dôveruje.

Čl. 10

Zrušovacie ustanovenie

Zrušuje sa smernica: **Smernica k prevencii a riešeniu šikanovania** (v súlade so Smernicou č.36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach) zo dňa 18.9. 2018.

Čl. 11

Účinnosť

Táto smernica nadobúda účinnosť 4.12. 2023.

Riaditeľ školy: Mgr. Ladislav Peciar

Prerokované v pedagogickej rade dňa 4.12. 2023.